

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 357/2020-41

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky rozpočtovej organizácie [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátom [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava IV č. k. 12Cb/67/2019-261 z 18. decembra 2019 v spojení s uznesením Okresného súdu Bratislava IV č. k. 12Cb/67/2019-312 z 1. júna 2020 za účasti zúčastnenej osoby [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej Advokátskou kanceláriou [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], takto

rozhodol:

1. Uznesením Okresného súdu Bratislava IV č. k. 12Cb/67/2019-312 z 1. júna 2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Uznesenie Okresného súdu Bratislava IV č. k. 12Cb/67/2019-312 z 1. júna 2020 **zrušuje a vec sa vracia** tomuto súdu na ďalšie konanie.
3. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.
4. Okresný súd Bratislava IV **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **675,43 eur** a zaplatiť ich advokátovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 31. júla 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) č. k. 12Cb/67/2019-261 z 18. decembra 2019 v spojení s uznesením okresného súdu č. k. 12Cb/67/2019-312 z 1. júna 2020 (ďalej len „napadnuté rozhodnutia“). Sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd vyslovil porušenie jej v tomto bode označených práv a napadnuté rozhodnutia zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Sťažovateľka ďalej žiada aj primerané finančné zadosťučinenie 3 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že sťažovateľka vystupovala v konaní pred okresným súdom sp. zn. 12Cb/67/2019 o zaplatenie pohľadávky v sume 135 900 eur spolu s príslušenstvom v pozícii žalobcu. Uvedené konanie malo byť podľa právneho názoru sťažovateľky oslobodené od súdnych poplatkov podľa § 4 ods. 2 písm. a) a c) zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZSP“), čo sťažovateľka uviedla už vo svojej žalobe. Napriek tomu okresný súd výzvou z 15. novembra 2019 vyzval sťažovateľku na zaplatenie súdneho poplatku vo výške 8 154 eur podľa § 10 ods. 1 ZSP v spojení s položkou 1 písm. a) sadzovníka súdnych poplatkov, ktorý tvorí prílohu k tomuto zákonu, a následne pre nezaplatenie súdneho poplatku v súdom určenej lehote uznesením z 18. decembra 2019 vydaným vyšším súdnym úradníkom konanie zastavil a žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania. Sťažnosť podanú sťažovateľkou proti tomuto rozhodnutiu okresný súd sudcom zamietol uznesením z 1. júna 2020. Okresný súd uviedol len to, že právo na prístup k súdu nie je absolútnym právom jednotlivca a môže byť obmedzené poplatkovou povinnosťou, žalobca nie je oslobodený od súdnych poplatkov (bez bližšieho odôvodnenia) a o zákonom vecnom, resp. osobnom oslobodení súd osobitne nerozhoduje (body 14 a 15 uznesenia č. k. 12Cb/67/2019-312 z 1. júna 2020).

3. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 357/2020 z 22. septembra 2020 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľky v celom rozsahu na ďalšie konanie.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Sťažovateľka argumentuje tým, že jej patrí osobné oslobodenie od súdnych poplatkov podľa § 4 ods. 2 písm. a) a c) ZSP, v obdobnom konaní pred okresným súdom sp. zn. 10Cb/243/2016 jej bolo priznané oslobodenie od platenia súdnych poplatkov a okresný súd po podaní žaloby začal konať vo veci samej, pretože zaslal žalobu na vyjadrenie žalovanému, ktorý sa k nej vyjadril podaním z 5. júla 2019 a nasledovalo ďalšie vyjadrenie sťažovateľky, a preto súd nemal zastaviť konanie podľa § 10 ods. 2 písm. a) ZSP, pričom touto okolnosťou sa okresný súd vôbec nezaoberal.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

5. K ústavnej sťažnosti sa vyjadril okresný súd listom č. k. 1SprV/157/2020 zo 14. októbra 2020 v tom zmysle, že ústavnú sťažnosť považuje za nedôvodnú. Zdôraznil, že sťažovateľka ako samostatná rozpočtová organizácia hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy s právnou subjektivitou nemá nárok na osobné oslobodenie od súdnych poplatkov podľa § 4 ods. 2 písm. a) ZSP. Pretože poskytuje svoje výkony odplatne, a teda nie dobročinne, bez vyžadovania poplatku alebo len symbolického príspevku a nepatrí jej ani osobné oslobodenie podľa § 4 ods. 2 písm. c)

ZSP. Svoj postoj mal okresný súd vyjadriť zaslaním výzvy na zaplatenie súdneho poplatku a následným zastavením konania. Tiež uviedol, že sťažovateľka nepožiadala o priznanie oslobodenia súdnym rozhodnutím. Pre účely aplikácie § 10 ods. 2 písm. a) ZSP okresný súd poukázal na ustálenú rozhodovaciu činnosť súdov, ktorá za začatie konania vo veci samej spravidla považuje otvorenie pojednávania a výzvu súdu na prednesenie žaloby (napr. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Ndob/30/2012, uznesenie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 8Co/8/2013), čo sa v predmetnej veci nenaplnilo. Nepovažuje preto napadnuté rozhodnutia za zjavne nedôvodné alebo arbitrárne. Uplatnené finančné zadostučinenie vo výške 3 000 eur považuje za neprimerane vysoké so zdôraznením, že právo účastníka podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nemožno stotožňovať s právom na úspech v konaní.

6. Zúčastnená osoba (žalovaná v konaní pred okresným súdom) sa k ústavnej sťažnosti vyjadrila podrobne vypracovaným podaním z 8. októbra 2020 v tom zmysle, že navrhuje, aby ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel. Vysvetlila, že sťažovateľka nie je štátnou rozpočtovou organizáciou a nie je ani charitatívnou organizáciou. Keďže je napojená na rozpočet mesta, svoje výkony poskytuje odplatne za úhradu za sociálne služby a nemá ani právnu formu mimovládnej neziskovej organizácie (občianske združenie, neinvestičný fond, nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby, nadácia). Z tohto dôvodu nespĺňa podmienky podľa § 4 ods. 2 písm. a) a c) ZSP pre osobné oslobodenie od súdnych poplatkov.

7. V konaní pred okresným súdom sp. zn. 10Cb/243/2016 sťažovateľke oslobodenie od súdnych poplatkov priznané nebolo a boli jej vyrubené súdne poplatky, ktoré sťažovateľka niektoré uhradila, niektoré nie (najmä nie zo žaloby). Podľa zúčastnenej osoby sťažovateľka klame, keď tvrdí opak. V konaní sp. zn. 10Cb/243/2016 však okresný súd otvoril pojednávanie a začal konať vo veci samej, a preto konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku zastavené nebolo. Tým však dochádza k porušeniu princípu rovnosti občanov pred zákonom, ktorá zásada sa má prejavovať vytváraním rovnakých procesných podmienok a rovnakého procesného postavenia subjektov, o právach a povinnostiach ktorých rozhoduje súd (PL. ÚS 43/95).

8. Zúčastnená osoba zdôrazňuje, že začatím konania vo veci samej nie je zaslanie výzvy na vyjadrenie k žalobe, ale až otvorenie pojednávania a výzva súdu na prednesenie žaloby (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4Ndob/30/2012 z 30. novembra 2012, uznesenie Krajského súdu v Bratislave č. k. 8Co/8/2013 z 31. januára 2013).

9. Zúčastnená osoba napokon poukazuje na špekulatívne konanie sťažovateľky, keď v sťažnosti proti uzneseniu o výške trov konania, ktoré má platiť zúčastnenej osobe, sťažovateľka namietla, že súd konať nezačal, a preto nemá nahrádzať vzniknuté trovy konania, hoci za trovy sa považujú také výdavky, ktoré vznikli v konaní od jeho začatia (§ 156 CSP) do jeho skončenia (napr. nález ústavného súdu č. k. I. ÚS 207/2019 z 26. septembra 2019).

10. Vo svojej replike z 23. októbra 2020 sa sťažovateľka vyjadrila tak, že je majetkovo a finančne prepojená na svojho zriaďovateľa, ktorým je hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava, hospodári s majetkom obce ako jeho správca a koná vo veciach verejného a spoločensky prospešného záujmu obce. Preto sa na ňu vzťahuje oslobodenie aj podľa § 4 ods. 2 písm. b) ZSP. Zopakovala, že okresný súd začal konať vo veci samej a až následne vyzval sťažovateľku na zaplatenie súdneho poplatku. Preto okresný súd podľa nej nemal zastaviť konanie podľa § 10 ods. 2 písm. a) ZSP.

IV. Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Ústavný súd v súvislosti s posudzovanou ústavnou sťažnosťou uvádza, že v prípade trov a súdnych poplatkov realizuje meritórny prieskum výnimočne. Ak však je vo veci nepochybný ústavný rozmer a je potrebné, aby svojou interpretáciou do právnych vzťahov vstúpil, deje sa tak. V tejto veci ústavný súd pristúpil k realizácii ústavno-konformného výkladu ZSP, keďže práve zaplatenie súdneho poplatku, resp. oslobodenie od jeho platenia, je zväčša prvou kľúčovou otázkou, ktorá sa v novo-iniciovanom súdnom konaní rieši.

12. Ústavný súd v prvom rade konštatuje v súvislosti s uznesením okresného súdu č. k. 12Cb/67/2019-261 z 18. decembra 2019, že voči nemu mala sťažovateľka možnosť podať sťažnosť, čo aj využila. Hoci obe napadnuté rozhodnutia tvoria v podstate jeden celok, z hľadiska minimalizácie zásahov ústavného súdu do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov ústavný súd bude preskúmať toto uznesenie spolu s naň nadväzujúcim uznesením vydaným sudcom č. k. 12Cb/67/2019-312 z 1. júna 2020. Pri vyhodnocovaní ústavnosti rozhodnutia zákonného sudcu ústavný súd bude vychádzať aj zo samotného obsahu uznesenia vydaného vyšším súdnym úradníkom, pokiaľ ide o jeho prípadné odôvodnenie.

13. Ústavný súd za podstatu tejto ústavnej sťažnosti považoval namietané porušenie sťažovateľkinho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy napadnutými uzneseniami okresného súdu. K namietanému porušeniu sťažovateľkou označeného základného práva podľa ústavy malo podľa nej dôjsť v dôsledku zastavenia konania, na ktoré neboli splnené podmienky, pretože sťažovateľka mala byť osobne oslobodená od súdnych poplatkov podľa § 4 ods. 2 písm. a) a c) ZSP [oslobodenie podľa § 4 ods. 2 písm. b) ZSP sťažovateľka neuplatňovala v konaní pred okresným súdom a neurobila ho ani predmetom ústavnej sťažnosti; ústavný súd sa preto touto okolnosťou nemohol zaoberať], a tiež z dôvodu, že okresný súd mal začať konať vo veci samej, čo bráni zastaveniu konania podľa § 10 ods. 2 písm. a) ZSP. Pritom sa okresný súd v podstate ani okrajovo týmto dôvodom na pokračovanie v konaní nezaoberal.

14. Ústavný súd stabilne judikuje, že súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 119/03, III. ÚS 209/04). Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, avšak musí dať odpoveď na otázky, ktoré majú pre vec podstatný význam (II. ÚS 251/04, III. ÚS 209/04). Ak ide o argument, ktorý je vo veci rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (II. ÚS 410/06).

15. Napadnuté rozhodnutia považuje ústavný súd za nepreskúmateľné, keďže nedávajú žiadnu odpoveď na kľúčové argumenty sťažovateľky, ktoré táto uplatnila už v sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu č. k. 12Cb/67/2019-261 z 18. decembra 2019. Odpovede poskytnuté okresným súdom až v konaní o ústavnej sťažnosti z tohto pohľadu síce ústavný súd do úvahy berie, no replikou v konaní pred ústavným súdom nie je možné nahrádzať absenciu odôvodnenia rozhodnutia všeobecného súdu.

16. Sťažovateľka nepreskúmateľnosť napadnutých rozhodnutí uplatnila tým, keď v ústavnej sťažnosti namietla, že sa okresný súd pri svojom rozhodovaní vôbec nezaoberal § 10 ods. 2 ZSP, a tým, že pristúpil k doručovaniu žalobného návrhu na repliku, fakticky uznal oslobodenie sťažovateľky od súdneho poplatku podľa § 4 ods. 2 písm. a) a c) ZSP.

17. Každý má právo, aby sa o jeho veci rozhodlo podľa príslušnej zákonnej úpravy, ktorá je správnym spôsobom vyložená a aplikovaná. Každý ma teda právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci. V zmysle svojej judikatúry považuje ústavný súd za protiústavné aj arbitrárne tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od vecí samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02, I. ÚS 139/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06, I. ÚS 382/06, I. ÚS 88/07). Ústavný súd preto musel ďalej skúmať, či sú závery o neaplikácii § 4 ods. 1 písm. a) a c) a § 10 ods. 2 ZSP ústavne udržateľné.

18. Ústavný súd v súvislosti s celým ZSP uvádza, že jeho výklad je potrebné (rovnako ako výklad každej inej podústavnej právnej normy) realizovať ústavno-konformne. Práve abstraktnosť právnej normy má častokrát ten účel, aby dokázala regulovať čo najširšie penzum situácií a upravila spektrum právnych vzťahov a nie len jednu jedinú situáciu. Práve pre ten účel sa v právnych normách používajú všeobecné alebo neurčité právne pojmy, ktoré následne dotvára judikatúra a analyzuje právna veda. V tejto súvislosti ústavný súd vníma aj ustanovenie § 4 ods. 2 písm. c) ZSP a nárok na osobné oslobodenie od platenia súdnych poplatkov v tejto súvislosti. Podľa neho od poplatku sú oslobodené: nadácie a charitatívne organizácie, humanitárne organizácie, ekologické organizácie a združenia pôsobiace na ochranu spotrebiteľov. Sťažovateľka je zariadením pre seniorov s celoročným pobytom, ktoré funguje od roku 1991 a venuje sa poskytovaniu sociálnych služieb fyzickým osobám, ktoré dovŕšili dôchodkový vek a sú odkázané na pomoc inej fyzickej osoby, pričom stupeň odkázanosti je najmenej IV alebo poskytovanie sociálnej služby potrebujú z iných vážnych dôvodov. Podľa informácií na webovom sídle sťažovateľky je ich cieľom poskytovať kvalitné služby všetkým obyvateľom zariadenia a vytvoriť im atmosféru domáceho prostredia, v ktorom prežijú aktívny, radostný a plnohodnotný život. Z uvedeného možno jednoznačne vyabstrahovať charitatívny rozmer činnosti sťažovateľky.

19. Ako už bolo naznačené, ZSP je niekedy zložitejšia na interpretáciu a z uvedeného dôvodu je dôležité, aby do jeho aplikačnej praxe v prípade potreby vstupoval aj ústavný súd. Konkrétne v súvislosti s § 4 ods. 2 písm. c) ZSP ale nie výlučne len pri ňom je potrebné aplikovať výkladový princíp *in dubio pro libertate*. Inak povedané, vhodnejší je výklad extenzívny ako výklad reštriktívny. Keď sa navrhovateľ alebo žalobca rozhodnú iniciovať súdne konanie, ide takmer vždy o ťažké a dlho zvažované rozhodnutie, čo v prípade entít, ktoré nemajú peňazí nazvyš, platí ešte o niečo viac. V posudzovanej veci bola sťažovateľka presvedčená, že na ňu dopadá osobné oslobodenie od súdnych poplatkov (čo odvádzala aj od iného súdneho konania), pričom uvedené bolo určite aj jedným z determinantov rozhodnutia, či ísť alebo neísť do súdneho sporu.

20. Ústavný súd v tomto kontexte uvádza, že charitatívna organizácia nie je len tá, ktorá to má v názve alebo v základnom dokumente, ale ide o činnosť, ktorej sa daný právny subjekt venuje.

Súčasne platí, že z hľadiska posúdenia nároku na osobné oslobodenie od súdnych poplatkov musí postačovať aj parciálne pôsobenie v danej oblasti, ktoré bude nebagateľného charakteru, nemusí teda ísť o výlučnú činnosť.

21. Ústavný súd v rovine *obiter dicta* poznamenáva, že pokiaľ ide o aplikáciu § 10 ods. 2 písm. a) ZSP a správne vyriešenie otázky momentu začatia konania vo veci samej, ústavný súd si je vedomý súdnej praxe, na ktorú okresný súd poukázal vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti. Táto súdna prax vychádza z pôvodnej doktríny, ktorá však bola postulovaná ešte pred rokom 2004. Dovtedy len súdna prax (v ďalšom texte), následne však už aj právna úprava Občianskeho súdneho poriadku upravila postup súdu v rámci prípravy pojednávania tak, že sa žaloba doručovala až po tom, keď súd neodmietol návrh z procesných dôvodov alebo nerozhodol o zastavení konania podľa Občianskeho súdneho poriadku alebo osobitného predpisu (ZSP). Túto novú úpravu v plnom rozsahu prevzal aj Civilný sporový poriadok, ktorý postup súdu upravil oveľa presnejšie a precíznejšie (bližšie v § 167 CSP).

22. Ústavný súd súčasne uznáva argumentáciu okresného súdu, že v zmysle ustálenej rozhodovacej praxe všeobecných súdov je skutočne začatím konania vo veci samej nie zaslanie výzvy na vyjadrenie k žalobe, ale až otvorenie pojednávania a výzva súdu na prednesenie žaloby. Bezpochyby nejde o doktrinálny záver, ktorý by potreboval zásadnú ústavnoprávnu korekciu, keďže je potrebné ponechať všeobecným súdom istý priestor na predsúdna administratívu spočívajúcu nielen v skúmaní procesných podmienkach konania, v replikách a duplikách, ale aj v príprave súdu a procesných práv na pojednávanie a rozhodovanie o veci. Uvedené však neznamená, že nie je možné jeho judikátorne spresnenie v súvislosti s aplikáciou § 10 ods. 2 písm. a) ZSP.

23. Ústavnému súdu neuniklo, že Civilný sporový poriadok oproti Občianskemu súdnemu poriadku zaviedol konceptuálnu zmenu aj pre riešenie otázky, v akom štádiu konania sa majú skúmať niektoré z podmienok konania, ktoré prv právna úprava obmedzovala momentom „začatia konania vo veci samej“ (§ 104a ods. 1 a § 105 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku). Po novom zákonodarca skúmanie príslušnosti z úradnej povinnosti obmedzuje lehotou len vo vzťahu k výlučnej miestnej príslušnosti, a to tak, že výlučnú miestnu príslušnosť súd skúma aj bez námietky „na začiatku konania“ (§ 41 i. f. CSP). Vzhľadom na principiálnu podobnosť týchto termínov je na zváženie, či by za nového právneho stavu nebolo vhodné vykladať pojem „začatia konania vo veci samej“ a pojem „na začiatku konania“ rovnako. Je pritom zrejmé, že podľa účinného CSP štádium „na začiatku konania“ končí ešte pred prvým procesným úkonom, ktorý v konaní patrí žalovanému (§ 41 CSP).

24. Z logiky veci vyplýva, že najskôr musí súd riešiť splnenie najmä podmienok konania – procesných podmienok [riadne začatie konania podaním žaloby, návrhu alebo opravného prostriedku, alebo z úradnej povinnosti, podmienky týkajúce sa súdu: právomoc, príslušnosť (vecná, výlučná miestna, kauzálna a funkčná), podmienky týkajúce sa strán: procesná subjektivita (spôsobilosť byť účastníkom konania), procesná spôsobilosť (spôsobilosť konať), podmienky týkajúce sa zastúpenia na strane žalobcu: riadne zastúpenie, preukaz zastúpenia: plnomocenstvo alebo rozhodnutie, v niektorých prípadoch povinné zastúpenie advokátom, neexistencia prekážky právoplatne rozhodnutej veci, neexistencia prekážky začatého konania a splnenie poplatkovej povinnosti – zaplatenie súdneho poplatku], pretože bez splnenia procesných podmienok vo veci

vôbec nemá konať, a až keď má vyriešené tieto podmienky, začína konať vo veci samej, teda zisťovať, či je žaloba dôvodná. Podľa názoru ústavného súdu prvým krokom smerujúcim k takémuto zisťovaniu dôvodnosti žaloby je pritom zaslanie žaloby žalovanému na vyjadrenie, na základe ktorého následne začína ustaľovať dôvodnosť žaloby. Po doručení vyjadrenia žalovaného potom skúma už len tie podmienky konania, ktoré sa v istom zmysle „otvorili“ v súvislosti s týmto vyjadrením (najmä skúmanie miestnej príslušnosti na námietku žalovaného a podmienok zastúpenia týkajúcich sa žalovaného).

25. Kým nemá súd splnené podmienky konania, ktoré skúma z úradnej povinnosti (vrátane zaplateného súdneho poplatku), a podmienky žalovateľnosti (ktoré rovnako vyplývajú z procesného práva), javí sa ako predčasné, aby do sporu „zatiehol“ aj žalovaného, ktorému účasťou na konaní vznikajú trovy konania. Práve s ohľadom na snahu o minimalizáciu trov, čo vyplýva zo zásady hospodárnosti konania a minimalizácie zaťažovania strán (čl. 17 CSP), by mal teda súd začať konať so žalovaným – teda vo veci samej – až po tom, keď má splnené všetky podmienky pre takýto postup.

26. S tým korešponduje aj historická judikatúra (napr. R 2/1989), ktorá usmerňovala činnosť súdov v tom smere, že ak nejde o konanie vecne oslobodené od súdneho poplatku, súd doručí návrh na začatie konania (žalobu) ostatným účastníkom konania (stranám) až „*po zaplatení súdneho poplatku*“ navrhovateľom (žalobcom), ktorý nie je oslobodený od súdnych poplatkov (či už osobne alebo na žiadosť), a ak nejde o niektorý z prípadov, pre ktoré konanie nezastaví (§ 10 ods. 2 ZSP). Ak súd zastaví konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku, splatného podaním návrhu na začatie konania (žaloby), doručí uznesenie o zastavení konania len navrhovateľovi (žalobcovi).

27. Judikatúra v tejto súvislosti ďalej pripomína, že ak súd začal konať vo veci samej a až dodatočne zistí, že ide o prípad, keď mal konanie zastaviť pre nezaplatenie súdneho poplatku, treba veľmi starostlivo voliť spôsob, akým bude súd ďalej postupovať. Vo väčšine prípadov bude potrebné vyrubiť a vymáhať súdny poplatok z návrhu na začatie konania (žaloby); nemožno zastaviť konanie s odôvodnením, že nedošlo k zaplateniu súdneho poplatku (R 14/1976). Práve takýmto postupom (teda vyrubením a vymáhaním súdneho poplatku) sa zabezpečí rešpektovanie záujmu štátu na spoplatnení žaloby a tiež sa odníme neoprávnená výhoda žalobcu, ktorý dosiaľ súdny poplatok neuhradil, na čo správne poukazuje zúčastnená osoba.

28. Inak povedané, ak právny poriadok (ale aj judikatúra) ponúka interpretačnú cestu, ktorá bude mať menej nežiaducich účinkov (nedôjde k zastaveniu konania, nedôjde k strate lehoty, advokát žalovaného nebol angažovaný zbytočne a spor môže byť súdom vyriešený), je potrebné ju voliť. Pokiaľ je možné vymáhať súdny poplatok prostredníctvom štátnej pokladnice (aj proti vôli žalobcu, ktorý s tým ale musí počítať, keď žalobu podáva), je to určite cesta lepšia. Aplikovaním formalistického prístupu spočívajúceho v zastavení konania je síce súdne konanie ukončené, no nemeritórne, a teda spor ostáva. To nie je stav pre právny štát žiaduci.

29. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru o porušení referenčnej normy čl. 46 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku nálezu). Porušenie spočívalo v ústavne-nekonformnej interpretácii § 4 ods. 2 písm. c) ZSP v spojení s prílišne rigidnou aplikáciou ustanovenia § 10 ods. 2 písm. a) ZSP. Vychádzajúc z čl. 127 ods. 2 ústavy, vzhľadom na vyhovenie sťažnosti ústavný súd uznesenie okresného súdu č. k. 12Cb/67/2019-312 z 1. júna 2020 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 2 výroku nálezu).

30. Po vrátení veci na ďalšie konanie bude úlohou okresného súdu vec znova prerokovať, v okolnostiach prípadu sa dôsledne vyrovnáť s jej obsahom a riadiac sa právnymi názormi ústavného súdu vyslovenými v tomto náleze [§ 134 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)] opätovne rozhodnúť o sťažnosti, rešpektujúc obsah a zmysel práv, ktorých porušenie bolo ústavným súdom deklarované.

31. Pokiaľ ide o ústavnú sťažnosť v rozsahu, ktorou napáda uznesenie okresného súdu č. k. 12Cb/67/2019-261 z 18. decembra 2019, z dôvodov opísaných v bode 14 jej ústavný súd v tomto rozsahu nevyhovuje. Rovnako nevyhovuje návrhu sťažovateľky, aby jej ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie vo výške 3 000 eur, pretože na nápravu neústavného stavu plne postačuje zrušenie uznesenia okresného súdu č. k. 12Cb/67/2019-312 z 1. júna 2020. Vzniknuté následky teda ústavný súd považuje za plne reparovateľné uvedenou kasáciou bez potreby kompenzovať sťažovateľku aj finančne. Vzhľadom na to v prevyšujúcom rozsahu ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 3 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

32. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

33. Výšku trov určil ústavný súd v zmysle § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde podľa § 11 ods. 3, § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov ako odmenu za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a repliku) uskutočnené v roku 2020 po 177 eur, spolu 531 eur, trikrát režijný paušál po 10,62 eur, spolu 31,86 eur, a daň z pridanej hodnoty vo výške 112,57 eur zo základu 562,86 eur, teda spolu 675,43 eur, keďže advokát sťažovateľky preukázal, že je platiteľom dane z pridanej hodnoty.

34. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. novembra 2021

Robert Šorl
predseda senátu